

Ewa Stawicka

Czy w wypadku istnienia dwóch różnych co do treści postanowień stwierdzających nabycie spadku po tym samym spadkodawcy należy skorzystać ze szczególnego trybu opisanego w art. 679 k.p.c., czy też z instytucji wznowienia postępowania?

Palestra 58/1-2(661-662), 202-203

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Pytania i odpowiedzi prawne

Ewa Stawicka

CZY W WYPADKU ISTNIENIA DWÓCH RÓŻNYCH CO DO TREŚCI POSTANOWIEŃ STWIERDZAJĄCYCH NABYCIE SPADKU PO TYM SAMYM SPADKODAWCY NALEŻY SKORZYSTAĆ ZE SZCZEGÓLNEGO TRYBU OPISANEGO W ART. 679 K.P.C., CZY TEŻ Z INSTYTUCJI WZNOWIENIA POSTĘPOWANIA?

Wątpliwości praktyki w zakresie prawidłowej metody, którą należy się posłużyć w celu wyeliminowania z obiegu prawnego jednego z dwóch istniejących prawomocnych postanowień o stwierdzeniu nabycia spadku po tym samym spadkodawcy, rozstrzygnięte zostały niedawną uchwałą siedmioosobowego składu Sądu Najwyższego, wydaną 10 lipca 2012 r. pod sygnaturą III CZP 81/11. Uchwale tej została nadana moc zasady prawnej, a jej brzmienie jest następujące:

1. Przepis art. 679 k.p.c. nie stanowi podstawy uchylenia kolejnego prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po tym samym spadkodawcy.

2. Istnienie dwóch lub więcej prawomocnych postanowień o stwierdzeniu nabycia spadku po tym samym spadkodawcy uzasadnia wznowienie postępowania na podstawie art. 403 § 2 w związku z art. 13 § 2 lub art. 524 § 2 k.p.c.

W uzasadnieniu nakreślono argumentację, którą posługiwali się dotychczas zwolennicy każdego z dwóch możliwych do pomyślenia rozwiązań; zwrócono również uwagę na historię zmian brzmienia art. 403 § 2 k.p.c., przeprowadzanych dwukrotnie w ciągu ostatnich kilkunastu lat.

W motywach uchwały zapadłej w składzie siedmiu sędziów SN można dostrzec, coraz częściej w najnowszym orzecznictwie spotykaną, tendencję do przyznawania prymatu kwestiom proceduralnym. Sąd Najwyższy zauważa w swych rozważaniach, że celem uregulowania zawartego w art. 679 k.p.c. jest zmiana wadliwego materialnie rozstrzygnięcia (szczególny tryb ustanowiony w tym przepisie ma doprowadzić do usunięcia z treści postanowienia podmiotu, który w rzeczywistości spadkobiercą nie jest) – podczas gdy istotą procedury wznowieniowej jest usunięcie nieprawidłowości sprowadzającej się do naruszenia paremii *ne bis in idem*.

Wymaga również podkreślenia trafna konstatacja zawarta w uzasadnieniu omawia-

nej uchwały, że zarówno korzystanie z procedury wznowieniowej, jak i z wyjątkowego trybu opisanego w art. 679 k.p.c. ograniczone jest koniecznością dochowania terminów. Należałoby jednak zauważyć, że skuteczność wniesienia skargi o wznowienie zawsze napotka poważne utrudnienie w postaci trzymiesięcznego zaledwie terminu *a tempore scientiae*.

Pomimo niepodważalnej mocy wiążącej zasady prawnej trzeba wyrazić ostrożną obawę, czy tak jednoznaczne postawienie sprawy dobrze posłuży praktyce. Sądowe postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku zostało pomyślane przez ustawodawcę w taki sposób, aby zawsze, w razie konieczności nawet sprzecznie z żądaniem wnioskodawcy, prowadziło do wyłonienia rzeczywistych spadkobierców. Początek pierwszego paragrafu art. 679 k.p.c. sformułowany został „od strony negatywnej”, to znaczy szczególnie tryb zawarowany tylko dla postępowań spadkowych ma służyć przeprowadzeniu dowodu, że osoba figurująca dotychczas w treści wadliwego, prawomocnego postanowienia albo w ogóle spadkobiercą nie jest, albo też jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony. Najpewniej celowy był także zabieg ustawodawcy polegający na umieszczeniu identycznie brzmiącej alternatywy postępowania zmierzającego do „uchylenia lub zmiany” zarówno w art. 679 § 1, jak i w art. 524 § 1 k.p.c.

Teza druga omawianej tu uchwały, umotywowana w wywodach uzasadnienia, nakazuje stosowanie w sprawach o stwierdzenie nabycia spadku trybu skargi o wznowienie postępowania bądź to z mocy art. 403 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., bądź też na podstawie art. 524 § 2 k.p.c. Ten pierwszy sposób ma być stosowany wówczas, kiedy o wznowienie postępowania, w którym zostało wydane późniejsze postanowienie, występuje uczestnik tego postępowania; natomiast drugi sposób – wtedy, gdy skargę o wznowienie później zakończono postępowania wnosi zainteresowany, który w nim poprzednio nie brał udziału.

Nie wnikając w słuszność zabiegu polegającego w pierwszym wypadku na „wyjęciu” z katalogu podstaw prawnych wznowienia postępowania art. 524 § 1 k.p.c. – warto zauważyć, że odpowiedź udzielona w przedmiotowej uchwale całkowicie pomija sytuację, w której merytorycznie wadliwe (to znaczy wskazujące spadkobiercą nie tę osobę, która nim rzeczywiście jest z mocy prawa materialnego) jest orzeczenie, które zapadło wcześniej. Tymczasem zagadnienie prawne przedstawione przez Rzecznika Praw Obywatelskich, pomimo zapewne niedokładnego zacytowania jego brzmienia w publikacji uchwały przedstawionej na stronie internetowej Sądu Najwyższego, zdaje się obejmować wszelkie sytuacje polegające na istnieniu w obrocie prawnym kilku postanowień stwierdzających nabycie spadku po tym samym spadkodawcy. Dodatkowo pochłania ono zatem jeszcze i taką hipotezę, gdy istnieje więcej niż jedno prawomocne orzeczenie o takiej samej treści – która to okoliczność, choć merytorycznie „nieszkodliwa”, prowadzić może do zamieszania w obrocie prawnym (na przykład przy wskazywaniu podstawy wpisu w księdze wieczystej), przede wszystkim zaś narusza proceduralną regułę *ne bis in idem*.

Dlatego można byłoby się pokusić o tezę, że omawiana tutaj uchwała zapewne nie we wszystkich stanach faktycznych będzie stanowiła źródło jednoznacznej informacji dla sądu i stron, który z trybów jest właściwy do naprawienia sytuacji polegającej na istnieniu dwóch (lub więcej) sądowych stwierdzeń nabycia spadku po tym samym spadkodawcy.